

Н. И. Дурново — Къ исторіи сказаній о животныхъ въ старинной русской литературѣ (Древности — Труды славянской Коммисіи Имп. Московскаго Археологическаго общества, т. III, 1902, стор. 45—118).

Цінний причинок до інтересної теми, як виглядала зоологія у наших прадідів. Автор подає два тексти компілятивних оповідань про зьвірів, а власне „Сѣтъ шестоденъца избрано о животѣхъ“ і „Слово о розсѣченію человекскаго естества“ і додає до них дуже старанно зібрані поясненя — бібліографічні й річеві, вказує жерела, відки брали автори свої відомости, паралелі в иньших подібних творах (Фізіолог, Златая Цѣль, Азбуковники) і т. д. Що до першого з тих творів, то він уже в XIV віці був втягнений у склад канонічної книги „Мѣрило Праведное“, що з часом увійшла в склад Кормчої. Ся компіляція правдоподібно була уложена на Україні, про що свідчать язикові форми в роді „сторожи-во“, „вороны“, „переже“, „берегъ“, „моравин“, „плотоѣдныѣ птицѣ“, „сторожы“, „на перелетѣхъ“, „верела Ђдовитаго“, „сволочеть“, „мережю“ і т. п. (автор чомусь не зазначає сього). Друга статя — твір якогось роскольника XVII в. виявляє вплив попередньої та надто ріжних иньших старших книг, в тім числі Толкової Палей. *Ів. Франко.*

А. С. Грушевскій — Очеркъ исторіи Турово-Пинскаго княжества въ составѣ Литовско-Русскаго государства XIV—XVI в. (Университетскія Извѣстія київські, кн. 7, 10 и 11, стор. 1—192).

Перша частина розвідки д. Ол. Грушевського була вже обговорена в XLV томі „Записок“. Друга, що обіймає історію Турово-Пинського князівства уже в складі Литовсько-руської держави, в XIV—XVI ст., виказує так само, як і перша, близьку знайомість автора з відповідною літературою і невиданими архивними документами, умінне орієнтувати ся в масі матеріялу, скомбінувати його й ужити в певній системі. Разом з сим приємно занотувати в автора дуже цінну для історика прикмету — чималий критицизм, який дає можливість опанувати матеріял, а заравом повздержує від небезпечних, довітьних гіпотез та мірковань. З сього боку авторови не можна зробити закидів, так само як і з боку формального: праця написана стильно, доброю літературною мовою і читати її легко.

Праця поділена на 4 розділи, з яких перший подає нарис князювання невеличких пинських князів, що задержались з другорядним значіннем в трьох припетських князівствах (Турові, Городку та Пінску) аж до 1556 р. До сього-ж розділу додано і географічний начерк При-

петського Полісся, що можна було-б виділити в окрему главу. Другий розділ містить в собі три окремі відділи: стап людности (воєннослужебної й тяглої), місцева адміністрація і єпископи та духовенство. Цінніші перші два, особливо перший, в якому автор дав малюнок загальних обставин служебного земельного володіння, а також побуту селян — господарських і панських. Третій розділ присвячено пинським шляхетським родам і міській людности з його внутрішнім життям, торгівлею, міським господарством. Нарешті в останньому, найбільш оригінальному розділі автор розглянув форми господарства в Пинському Поліссі, головню господарського і селяньського (дворищне володіння), застановившись також по части і над иньшим економічним питанням (головню оподаткованням сільського господарства). Зручно згрупований і з'ужиткований в сім розділі матеріал дає цінний образ соціально-економічного стану людности в Пинщині за часів литовського панування.

До праці долучено дві мапи, на яких визначені оселі в Пинщині, хоча невеликі розміри мапи не дали авторови змоги досягти можливої повноти.

Нині з появою сеї праці ми уже маємо історію усіх наших окремих князівств, більших і меньших. Скільки нам відомо, уже написана і незабаром має побачити світ іще монографія Луцького князівства.

В. Д.

Dr. Wiktor Czermak — Sprawa równouprawnienia schizmatyków i katolików na Litwie (1432—1563 r.) (Rozprawy wydziału hist.-filoz. t. XLIV, 1903, ст. 348—405).

Статя проф. Чермака буде дуже цінна головню для польських учених кругів, які все ще дуже тяжко орієнтують ся в усім тім, що виходить за границю польської наукової літератури. Для людей, що знаємі ближше з літературою руською й російською може трохи дивним виглядати сеї великий розмах ш. автора, з яким він ломить ся, щоб так сказати, в відчинені двері, і провіщає річи, в яких дуже мало нового. Тай у польській науковій літературі погляди проф. Чермака не будуть зовсім новими, хоч він перший розсліджує справу серйознійше й глубше.

Головно проф. Чермак збиває погляд, висловлений пок. Ан. Левіцким, ніби городельський акт 1432 р., що проголошував рівноуправлення православних Русинів з католиками-Литвинами в кн. Литовського, був потверджений Ягайлом і став актом правосильним. Левіцкий, дійсно, висловив сю гадку необережно, й аргументи його дуже слабкі, критики витримати не можуть. Відкидаючи їх, д. Чермак одначе не постарав ся ближше пояснити зього загадкового факту, чому відпоручники Ягайла, маючи дуже широку повновласть, виставили такий далекосяглий